

Ifjúsági tábor Szatymazon

Hányadik táborom is lesz már ez? Hetedik, nyolcadik? Bizony, ha bele vesszük a tavalyi téli észlelőhétvégét Szilváskón, akkor ez már a nyolcadik. Így gondolkodtam magamban, miközben apával mentünk június 28-án az M5-ösön Szeged felé, egészen pontosan Szatymazra, a Fehértó-Majsai-főcsatorna szomszédságában található táborhelyünk felé. A Meteor olvasóinak Szatymaz az 1999-es napfogyatkozás tábor miatt lehet ismerős, ugyanis az MCSE tagjai ide utaztak le megfigyelni ezt a ritka eseményt 17 évvel ezelőtt.

Megérkezésünkkor táborvezetőnk, Kiss Áron Keve, és az MCSE főtitkára, Mizser Attila már lepakolták a tábori felszereléseket az utánfutóról, így jöhetett azok összeszerelése, míg a többi táborozó meg nem érkezett. Egészen impozáns látványt nyújtott a 4 darab EQ-6-os mechanika az észlelőrétek közepén, négyzet alakban felállítva.

A táborozók jellemzően a 14–18 éves korosztályt képviselték, de voltak huszonevesek is köztünk. Megérkezésük után bepakoltak a faházakba, majd jöhetett az eligazítás és a csoportokra bontás. Három csoportot alkottunk: egy fiatalabb, egy idősebb és egy asztrofotós csapatot. Jőmagam az utóbbit vezettem, de természetesen mi is végeztünk rajzos, vizuális megfigyeléseket. Az első előadás alapvető csillagászati ismeretekről, fogalmakról szólt, melyet táborvezetőnk tartott. Miután este befutott Mayer Márton, a fiatalok csapatvezetője, jöhetett az ismerkedés a tábor távcsöveivel. Volt itt minden, 80/1200-as Zeiss akromátoktól kezdve Vixen ED üvegeken át az ifjúsági táborok elmaradhatatlan fényvödréig, a jól ismert 305/1500-as Newtonig. Voltak saját távcsövek is, jellemzően kisebb refraktorok, vagy 13–15 centiméter átmérőjű tükrösek. Az első éjszaka egyfajta ismerkedés volt a műszerekkel és használatukkal. Megmutattuk az ekvatoriális mechanikák használatát és az objektumkeresés módszereit, amit a tábor végére sokan el is sajátítottak.

Persze azt hozzá kell tenni, hogy sokan nem először voltak csillagásztáborban, de ugyanakkor mindig jönnek újoncok is, akiket vagy megfog a csillagos égbolt varázsa, vagy nem. Én úgy láttam, hogy szerencsére most is az előbbi volt a jellemző.

Tábori vándornapóránk ezúttal a szatymazi diáktáborban mutatta az időt

Horvai Ferenc táborozók körében

Az ébresztő a tábori megafon segítségével történt, melyet a tarjáni országos találkozóról is sokan ismerhetnek Olvasóink közül. Garantált volt a kelés, főtitkárunk gondoskodott róla. Délelőtt tovább folytak a fejtárgító előadások, ezúttal a Nap, a bolygók és Naprendszer apróbb objektumai kerültek terítékre, szintén Áron jóvoltából. A tábor

Madárlesen a Beretzk Péter kilátóban

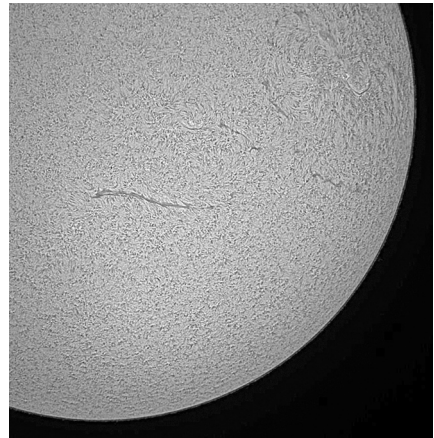
sajátos, fordított életmódjából adódóan (éjszaka észleltünk, nappal pihentünk), ebéd után mindig következett egy kétórás szabad pihenő. A délutánok is előadásokkal teltek, itt már jobban elmélyedtünk a csillagkeletkezés, a kettős csillagrendszerek és a változócsillagok világában. Az este derült volt, így kipakolás közben többször is azon versenyeztünk a tábor ideje alatt, hogy ki látja meg először szabad szemmel a Jupitert, később a Marsot, Szaturnuszt stb... Ehhez az éjszakához fűződik az egyetlen bakink is, amikor a sötétben nem figyeltünk oda, és véletlenül fordítva tettem fel az akkumulátorra a tápkábelt. Nem is ez volt a furcsa, hanem az, amikor láttuk, hogy az EQ-6-os mechanika belülről világít, majd pukkant egy jó nagyot. Azonnal lekaptam a pólustávcső kupakját, és abban a pillanatban sűrű füst ömlött ki a kis lyukon keresztül... Percekig le voltunk

Észleléskidolgozás

döbbenve, hogy valószínűleg most ment tönkre Szél Kristóf barátom mechanikája, de nem tudtunk mit tenni, meg kellett várni a reggelt. Gyors telefonálás után azonban a távcsőboltosok tudtak adni egy elektronikai panelt, amiért már csak fel kellett mennem Budára, meg vissza. Ez persze egy félnapos út volt, de legalább sikerült beszerezelnünk az alkatrészt, és a mechanika azóta is kiválóan teszi a dolgát. Öröm az örömben, hogy a 2 órás vonatút alatt sikerült is feldolgoznom az előző éjszaka készített teleobjektív fotómat a Deneb környékéről.

Az időjárás sajnos nem kényeztetett el bennünket, a hat éjszakából a nyár kellős közepe ellenére is volt két felhős éjjelünk. Rutinos táborvezetőnk azonban a legrosszabbra is felkészült, így ismeretterjesztő, vagy legalábbis annak tűnő, sokszor vicces teóriákat felvető sorozatokat néztünk Neil DeGrasse Tysonnal és Michio Kakuval, miközben vártuk, hogy kiderüljön az ég. Az észlelések természetesen nemcsak az éjszakra korlátozódtak, hanem a tábor több délelőttjén is felkerestük központi csillagunkat. Legnagyobb bizakodásunk ellenére azonban a három alkalom egyikén se tudtunk napfoltot megfigyelni... Még szerencse, hogy volt egy 60-as Lunt H-alfa naptávcsövünk! Ebben az ínséges időben felértékelődött a szerepe,

Részlet a napkorongból június 29-én, a 60 mm-es Lunt-naptávcsővel (Szűcs Máttyás felvétele)

mert volt olyan, aki még a délutáni csendes pihenő ideje alatt is a Lunt okulárjában látott filamenteket és protuberanciákat rajzolta.

Az előző évekhez hasonlóan idén is szerveztünk kirándulásokat. Pénteken Szegedre vonatoztunk, ahol egy kiadós gyaloglás után megérkeztünk a Szegedi Tudományegyetem Fizikai Intézetéhez tartozó Szegedi Csillagvizsgálóhoz. Itt az Intézet munkatársa, Nagy Andrea doktorandusz egy rövid előadásban bemutatta az intézmény tevékenységét, majd felmentünk az épület tetejére, hogy megcsodálhassuk a letolható tető alatt rejtőző teljesen automatizált 40 cm-es Cassegrain-távcsövet. Mint megtudtuk, ezzel a távcsővel már nem folyik rendszeres észlelés, inkább a diákok használják például a diplomamunkájuk elkészítéséhez. Rövid látogatásunk után elindultunk vissza a belvárosba, a szegedi Partfürdőhöz, ahonnan néhány kellemesen eltöltött óra után indultunk vissza a táborhelyünkre.

Este befutott Horvai Ferenc is, aki Marcit váltotta a legkisebb csapat élén. Rögtön egy előadással kezdett, melynek témája a légkörön túli csillagászat volt. Sötétedés után a társaság nagy részének egy kiadós, több mint kétórás csillagképtúrát tartott. De ez nem volt elég, úgyhogy másnap még ugyanennyi időre elrabolta az ifjú titánokat. Ennek persze táborvezetőnk titkokban nagyon örült, mert így legalább nyugodtan tudta észlelni a Szaturnusz felhősávjait. Közben egy szegedi barátom, Hódör Gábor is leutazott hozzánk egy éjszakára, vele párhuzamosan fotóztuk az M16-ot.

Szombati túránk Szatymaz déli határába vezetett, ahol a Kiskunsági Nemzeti Park munkatársa mutatta be röviden a környék élővilágát. De hogy ne csak halljunk, hanem lássunk is, ezért biciklire pattantunk, és eltekertünk előbb a Beretzk Péter kilátóhoz, majd egészen a Fehér-tó partjához. Közben megismertük a tó madárvilágát, és túravezetőnk hasznos tanácsokkal látott el minket a különböző gyógynövények használatát illetően.

A táborban a három csapat hagyományosan meg is küzdött egymással szellemi

Táborvezetőnk, Kiss Áron Keve a csillagvizsgáló kisebbik holdgömbjével

Csapatunk a Szegedi Csillagvizsgáló lépcsőjén

vetélkedők és kreativitást igénylő feladatok formájában. Első feladatuk egy tudományos felfedezés kitalálása volt, melyben Stephen Hawkingtól kezdve a fehér törpéig minden szerepelt, majd egy lehetetlen (vagy nem is annyira) APOD fotó elkészítése, melyben a médiában nemrégiben helyet kapott eperhold is felbukkant. A főbb versenyszámok vasárnap délutánjára maradtak. Először a

Ötletes persely a Szegedi Csillagvizsgálóban

csapatvezetők által megírt elgondolkodtató kérdésekre kellett válaszolniuk, majd activity következett, természetesen a legnehezebben kitalálható csillagászati szakszavakkal, de a diákok ezt az akadályt is ügyesen vették. Utolsó versenyszámként egy képzeletbeli TV-s Mizser Attila-beszélgetést (!) kellett eljátszaniuk, ahol a műsorvezető ufo hívókkal és Pataky Attilával hozta össze főtitkárunkat. Szerencsénkre Attila vette a poént, így együtt nevtünk az előadásokon. A tábor zárásaként ismét natgeós filmeket néztünk, majd másnap jött a pakolás és a búcsú ideje.

Így néz ki a ritka jelenség: az eperhold!

Mielőtt lezárnám mondanivalómat, engedjék meg, hogy felsoroljak néhány objektumot, amelyet a táborban meg tudtunk figyelni. A bolygók közül a nyugati égbolton még el tudtuk csipni a Jupitert, de közel sem volt olyan, mint a téli táborokban. A Mars látszó mérete a közelség miatt nagy volt, de pechünkre a kevésbé látványos oldala fordult felénk, így csak a perem mentén tudtunk alakzatokat megfigyelni. A Szaturnusz volt a legjobban megfigyelhető bolygó a tábor ideje alatt. Volt egy egészen elképesztő nyugodtságú éjszakánk, amikor 15 cm-es távcsővel látszott az Encke-rés, a 30-as Newtonnal pedig a tapasztaltabbak a Keeler-rést is felfedezhették. A nyílthalmazok közül okulárvégre került a Bagolyhalmaz, a Vadkacsa-halmaz, a Perseus-ikerhalmaz és az M103. A gömbhalmazok közül a két klasszikuson kívül sorra került az M15 a Pegasusban, az NGC 6934 az Aquilában és az NGC 6638 a Sagittariusban. A nagy 30-as távcsővel planetáris ködök közül is szemezgettünk: láttuk az M27-et, M57-et és az NGC 6309-et. Galaxisokat inkább hajnalban figyeltünk meg, láttuk a Triangulum-galaxist, az Andromeda-galaxist fotóztuk is. A többi mélyég-objektumról is számtalan megfigyelés született. Láttuk a Sas-ködöt, a Fátyol-köd fátylas szerkezetét és az Észak-Amerika-ködöt. Kettőscsillagok közül a látványosabbak kerültek terítékre, ilyen volt az Albireo, vagy az Alcor–Mizar párosa. Utóbbi a kezdők közül többen is lerajzolták. Égi kísérőnket pedig a tábor első napjaiban az észlelőrért hátsó végébe települve a hajnali égbolton pillanthattuk meg. A kisbolygók közül a (7) Iris 2 óra időkülönbséggel, egyszerű teleobjektívvel fotóztuk, majd a képpárt animációba rakva egyértelműen látszott az apró fénypont elmozdulása.

Végül szeretnék köszönetet mondani a tábor szervezőinek, Mizser Attilának, Kiss Áron Kevének, Mayer Mártonnak és Horvai Ferencnek, hogy ismét egy élményekkel teli, eseménydús tábort szerveztek erre az egy hétre.

Szűcs Máttyás